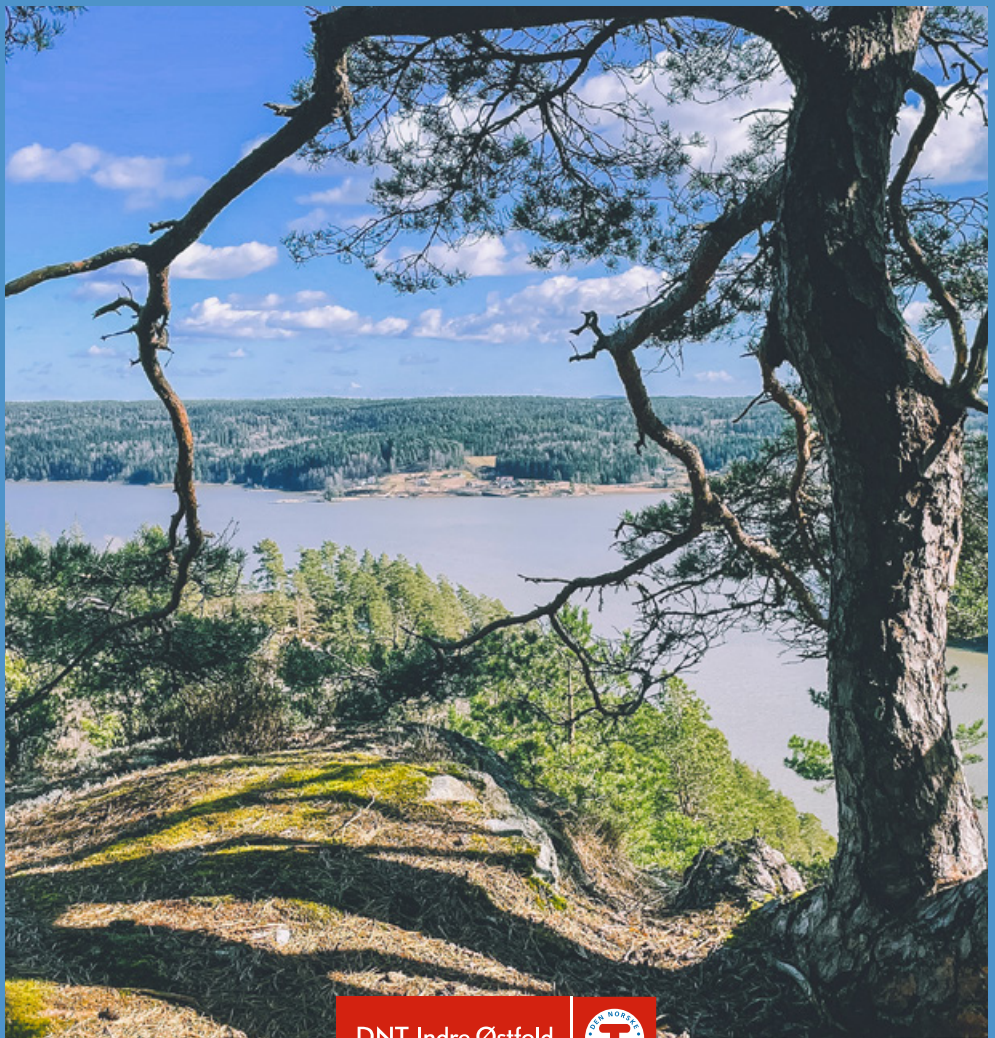

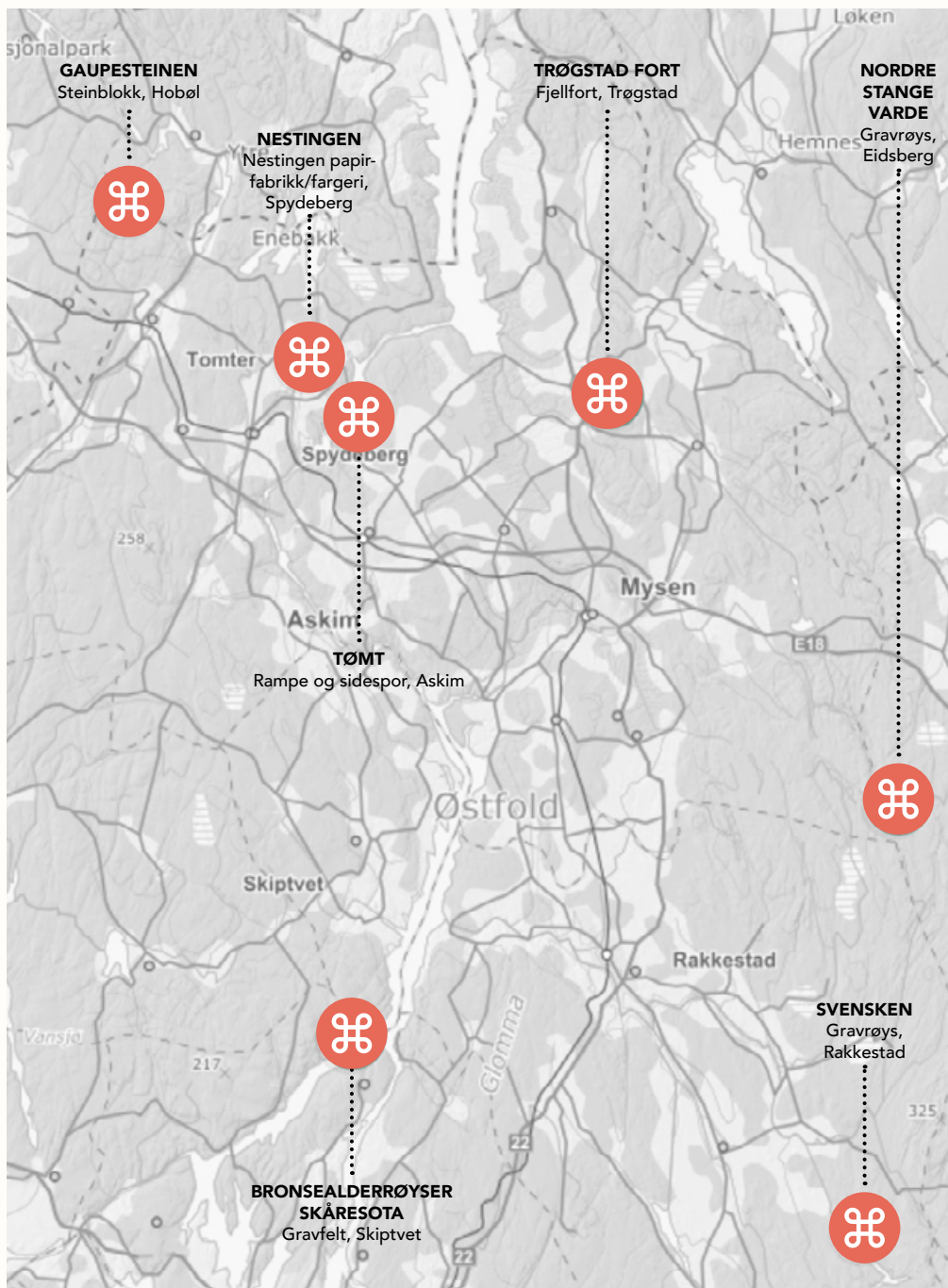
KJENT

INDRE ØSTFOLD

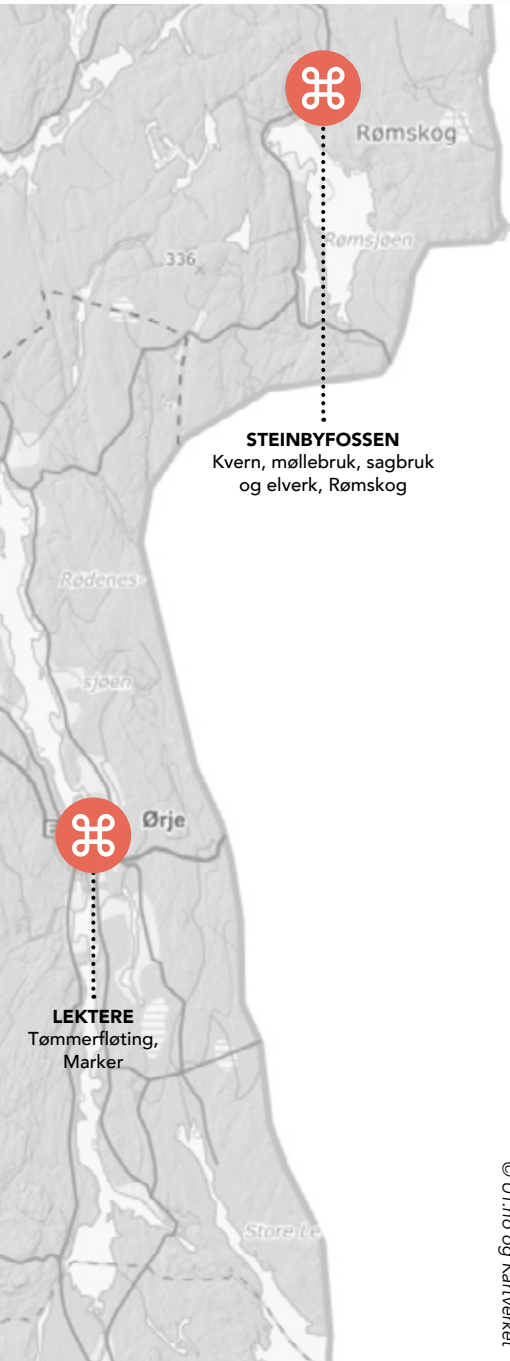
DNT Indre Østfold

KJENT

INDRE ØSTFOLD

STEINBYFOSSEN
Kvern, møllebruk, sagbruk
og elverk, Rømskog

LEKTERE
Tømmerfløting,
Marker

I forbindelse med «Friluftslivets år» i fjor, startet vi opp med «Kjent i Indre Østfold regionen». En form for «Kjentmannsmerket», hvor målet er et kulturminne. Vi fortsetter i år med 9 nye poster.

Målet eller posten består av en liten plakat plassert ved kulturminnet. Det vil i alt være utplassert 9 poster; en i hvert av disse områdene: Askim, Eidsberg, Hobøl, Marker, Rakkestad, Rømskog, Skiptvet, Spydeberg og Trøgstad. Disse postene vil stå ute i perioden 1. mai til 1. oktober.

Hvert kulturminne blir omtalt i dette heftet, også med opplysninger om parkering, tilgjengelighet, registrering etc.

Du finner også mer informasjon på www.dnt.no/indreostfold.

Bli med og bli bedre kjent i Indre Østfold regionen du også!

Turforslag

I dette heftet finner du anbefalinger til gode parkeringsplasser og turforslag som tar deg forbi kulturminnene, samt gradering av turene og koordinater til posten. Detaljerte beskrivelser finner du på UT.no – der finner du også annen nyttig informasjon til planlegging av turene, som bl.a. fine rasteplasser, gapahuker og utsiktspunkt.

PARKERING

Hver tur har minst en navngitt parkering, som du finner nærmere beskrivelse av på UT.no.

KOORDINATER

Du finner koordinater (EU89) til posten under hvert av kulturminnene.

GRADERING

Turene er gradert i henhold til «Merkehåndboka». Våre anbefalte turforslag har gradering enkel eller middels, men man kan fint planlegge lengre turer om man ønsker det. Bruk gjerne UT.no til turplanleggingen.

ENKEL

MIDDELS

TURKART

EIDSBERG VEST

Sameia–Glomma
1:20 000

FJELLA

1:30 000

NORDSKOGEN–OPPSKOTT

1:20 000

SPYDEBERG TURKART

1:30 000

TRØGSTAD TURKART

1:30 000

Tømt

I 1923 ble det opprettet sidespor og lasterampe ved Tømt. Plassen ble benyttet av omkringliggende gårder for transport av korn, husdyr, gjødsel m.m. til og fra Askim stasjon. Sidesporet ble fjernet i 1950 og plassen fylt igjen. I 2017 re-etablerte Solbergfosslinnas venner deler av sidesporet.

Besøk plassen for å lese mer om sidesporet og rampa på Tømt.

Godt tilgjengelig tur på Solbergfosslinna

Solbergfosslinna, også kalt «Linna», er i dag en populær gå- og sykkeltur om sommeren, og skiløype om vinteren. Linna byr på skog, landlig landskap og utsikt mot Ondstadsundet på godt tilrettelagte stier.

Askim sentrum,
Askim hallen.

59.626276
11.158633

 14,6 km

**Fottur fra
Trollbergstjern til
Nordre Stange
varde**

Turen går frem og tilbake samme vei og byr på kulturminner, skogstjern og utsikt fra Nordre Stange varde.

Trollbergstjern
parkering.

Eidsberg

59.483701,
11.551008

Nordre Stange varde

Nordre Stange varde er en ås (291 moh.), og toppunktet i tidligere Eidsberg kommune, på grensen mellom Indre Østfold og Marker kommune. På høyden er det et utsiktstårn, hit kan du følge blåmerket sti fra Mysen, Rakkestad og Ørje.

Gravrøysa

Ved tårnet ligger det en rundrøys, bygd av rundkamp og bruddstein. En gravrøys som stammer fra bronsealder-jernalder. Røysa kalles «Helleberg røys».

Gaupesteinen

Gaupestein er ei svær steinblokk som er 20 m lang, 10 m bred og 7,5 m høy. Den markerer delet mellom tre kommuner; Nordre Follo, Enebakk og Indre Østfold.

Straks bakenfor, i nordøst, går det en markert sprekksove i fjellet, med en bratt bergvegg. Det kan se ut for at denne steinblokka bare har veltet ned derfra.

Gaupestein er et populært mål for turgåere, både sommer og vinter.

 8,6 km

Gaupesteinrunden

En flott tur i vakre Gaupesteinmarka. Den tar deg forbi Gaupesteinhytta og runder Gaupesteinen, før den tar deg ned mot Unås igjen.

Unås parkering.

 Hobøl

59.704962,
10.989660

 5,3 km

Mosebyneset

Mosebyneset er en sentrumsnær tur som byr på flere fine rasteplasser ved vannet, strender, spor etter fløtedriften og utsikt over Ørje og Tangen.

Du kan gå turen fra Ørje sentrum eller parkere på Mosebyneset ved lekeplassen. Du kan parkere på begge sider av veien.

Marker

59.487219,
11.656498

8 Kjent i Indre Østfold regionen

Lektere

På Mosebyneset i Ørje ligger det rester etter tre lektere, som ble benyttet til å frakte tremasse fra Ørje Brug til treforedlingsindustrien i Tistedal. To av lekterne kan ses ved lav vannstand og den tredje ligger på land. Lekterne hadde ingen egen maskin og ble trukket av slepebåter ned Haldenskanalen.

En lekte er en flatbunnet, ofte motorløs båt eller flytende plattform, som ble primært brukt til å frakte utstyr, forsyninger eller tømmer i vassdrag. Lekterne fungerte som flytende arbeidsplattformer for fløterne, eller som transportmiddel for å samle tømmeret – spesielt på rolige innsjøer hvor strømmen alene ikke kunne frakte tømmeret frem.

Kombiner gjerne turen på Mosebyneset med et besøk hos Haldenvassdragets kanalmuseum i Ørje.

Svensken

I 1808 var det trefninger mellom norske og svenske tropper her i skogsområdene. Et par uker i mai og juni var gården Storetorp hovedkvarter for 500–600 norske soldater. Krigen mot svenskene har satt sine spor i skogene.

Den langstrakte røysa er en grav etter en svensk soldat som falt i kampene. Stedet har i alle tider blitt kalt Svensken. En lignende gravrøys skal ligge ved Torkildsæter. Skåneveien som går gjennom disse traktene, er oppkalt etter et svensk regiment på denne tiden.

Slettemoenrunden

tar deg forbi nordenden av vakre Kløsa. Man går i et vekslende terreng med myr, gammel granskog og åpne furumoer, og de blåmerkede løypene varierer mellom stier, gamle skogsbilveier og drifteveier.

Slettemoen. Ønsker du en lenger tur kan du parkere ved Jonsrud lysløype og gå Kjerringrunden.

Rakkestad

59.325280,
11.527051

 6,8 km

Tukuelva kultursti

En lettgått tur som følger Tukuelva, fra Nord Steinby Kro og Camping i sør til Gropa (det gamle fylkesdelet mellom Akershus og Østfold) i nord. Den går i lettgått terreng, stort sett elvelangs, med til dels noen fuktige partier, avhengig av årstid og nedbør.

Rømskog skole.

 Rømskog

59.747270,
11.813792

Steinbyfossen

Ved Steinbyfossen har det vært kvern, møllebruk, sagbruk og elverk.

I 1723 blir Kvern «til husfornødenhet» nevnt. Det er usikkert hvor lenge det ble drevet møllebruk i fossen, men det kan ha vært i begynnelsen av 1800-tallet. På slutten av 1800-tallet/begynnelsen av 1900-tallet ble det bygd sagbruk på omtrent samme sted som der møllebruket lå, og var trolig kun i bruk noen få år.

Da det i 1923 ble bygget elverk i Steinbyfossen, var det ikke mye rester igjen etter sagbruket. Elverket forsynte Østkroken, Tørnbygrenda, Bøen, Kirkerud, kommunehuset og kirken med strøm, frem til det kom en ny linje fra Ørje/Rødnes i 1950. Ca. 50 meter ovenfor fossen kan du fortsatt se rester etter dammen til elverket.

Bronsealderrøyser

På det nederste plataået av Skåresota, på grenseskillet mellom Skiptvet og Sarpsborg, er det et gravfelt som inkluderer to gravrøyser fra bronsealderen. Røysene er bygd av mellomstor og stor bruddstein. En del stein ser ut til å være fjernet i midtpartiet av gravrøysene.

Gravfeltet på det nederste plataået av Skåresota har en fantastisk utsikt over Glomma og Minge vannet.

På det øverste plataået av Skåresota har det også vært en gravrøys, som har blitt plyndret. Gravrøysa er lokalisert på en større bergknatt med panorama utsikt, bygd av mellomstor bruddstein. Denne røysa er mindre tydelig i terrenget, og stein fra røysa ligger spredt rundt. Her har noen brukt stein fra røysa til å bygge en kvadratisk varde i delet mellom Skiptvet og Sarpsborg.

Gravrøyser fra Bronsealderen (ca. 1700–500 f.Kr.)

Gravrøysene ble gjerne lagt et stykke fra bosettingene, bygget som røyser eller hauger, ofte beskrevet som årserøyser. De ble bygget med store steiner på bart fjell uten jord, og ofte med nærhet eller utsikt over sjøen. Gravhauger/gravrøyser kan i mange tilfeller inneholde flere graver.

Fottur over Skåresota, Sotåsen og lavvoen i Vidnes

Denne turen tar deg til Skåresota med bronsealderrøysene og kanskje det flotteste utsiktspunktet i hele Østfold. Videre over Sotåsen til Bergtjertjern og oppom lavvoen i Vidnes.

Åleskjær parkering ved Moen hyttefelt. Veien er bommet, ring telefonnummer ved bommen for å åpne.

59.396791,
11.153192

8 km

Rundtur fra Hovin kirke via Hovin-, Bølerås-, Smalelva- og Speiderstien

En rundtur fra Hovin kirke som byr på gamle festningsverk, rester etter 1800-talls industri og utsikt i variert terreng.

Ved Hovin kirke. Alt. Skårudtoppen parkering og Speiderhytta parkering.

Spydeberg

59.648145,
11.121945

Nestingens papir-fabrikk/fargereri

I 1813 kjøpte tre karer gården Nestingen på auksjon, og sammen bygde de papirfabrikken i Smalelva. Tre år senere ble en av de eeneier av fabrikken.

Papiret på Nestingen ble laget av tekstilfibere. Hvitt tøy ble til finere skrivepapir, mens farget tøy ble til papp og gråpapir. Skrivepapiret var av god kvalitet, og ble bl.a. brukt av kong Carl Johan. I et brev fra kongen til Christianias borgere i 1820, trer Nestingens vanmerke tydelig frem i brevet.

Papirmølla i Smalelva var en viktig produsent av papir i Norge til omkring 1850. I 1850–60 årene ble konkurransen fra billigere import stadig større, maskinene ble ombygget for å kunne produsere med halm i stedet, men konkurransen ble for sterk og fabrikken gikk konkurs i 1870. På det meste hadde fabrikken 20–30 ansatte.

Besøk turmålet og les mer om fabrikken på skiltet til Spydeberg Historielag. Der kan du også lese om hvilken kobling Nestingen hadde med navngivningen av Youngstorget.

Trøgstad fort

Trøgstad fort er et fjellfort bygget i perioden 1912 til 1917, som en del av Fossumstrøgets befestninger. Fortet er et av landets største innlandsfort med 1,3 km tunneler og overbygde skytestillinger og 500 m skyttergraver. Trøgstad fort er det festningsanlegget som har lengst tid som operativt forsvarsanlegg, fra åpningen i 1917 til NIKE-batteriet ble nedlagt i 1990.

Her finner du også turstien Fortet rundt, som tar deg forbi flere av fortets mange forsvarsanlegg.

 2,2 km

Godt tilgjengelig tur til Trøgstad fort

Dette er en tur som byr på et idyllisk skogstjern, krigshistorie og utsikt. Området er i dag et populært friluftsområde, tett på Skjønhaug sentrum.

Gravstjern.

 Trøgstad

59.633985,
11.340960

Allemannsretten

Allemannsretten gir alle rett til å ferdes fritt og oppholde seg der de ønsker i naturen – uavhengig av hvem som eier grunnen. Den gir oss også rett til å høste fra naturen, for eksempel saltvannsfisk, bær, sopp og ville blomster.

Allemannsretten skiller mellom inn- og utmark. Innmark som boligeiendommer og dyrket mark er unntatt fra retten. Ferdsel på dyrket mark er likevel tillatt fra 15. oktober til 29. april, men bare dersom bakken er frosset eller dekket av snø.

Miljødirektoratet

Du kan også ta det digitale friluftskurset «Sporløs ferdsel» på dnt.no, hvor du kan lære mer om:

- allemannsretten
- sporløs ferdsel
- visste du at...?
- bål
- matlaging og avfall
- sove ute
- hensyn til dyreliv
- dogåing på tur
- transport og friluftsutstyr

Du kan lese mer om allemannsretten på nettsidene til: miljodirektoratet.no / dnt.no / norskriluftsliv.no

TURVETTREGLENE

1

**TA MED DEG ALT
SØPPEL HJEM**

Etterlat deg kun ditt eget fotavtrykk når du er på tur. Ta gjerne med søppel du finner på veien.

2

**VIS GODT DO-VETT,
TA MED DEG
PAPIRET I EN POSE**

Grav et hull i bakken og dekk til. Legg papiret i en pose og ta det med. Hold avstand fra stier, rasteplasser og bekker.

3

**VIS HENSYN TIL
LOKALBEFOLKNINGEN**

Hytter og boliger har rett på en privat sone. Ikke ta snarveier over innmark, gjennom tun eller i nærheten av bebodde hus/hytter. Vis parkering- og campingvett.

Registrering av poster

Det vil være et skilt på hver av postene, hvor du enten kan registrere postene digitalt med SjekkUT i UT-appen, eller notere en kode i skjemaet på baksiden av dette heftet.

På UT.no finner du også en liste over alle kulturminnene, samt en liste med de anbefalte turforslagene.

Turpostene vil henge ute i perioden 1. mai til 1. oktober.

Hvis du ikke allerede har UT-appen, så kan du laste den ned via App Store og Google Play. Du må registrere en bruker for å kunne registrere besøk i appen.

*vær forsiktig med ild
og slokk bålet helt
før du forlater det.*

4

HUSK BÅLFORBUDET OG VIS BÅLVETT

Det er generelt bålforbud fra 15. april til 15. september. Bruk etablerte bålplasser der det er mulig, og ikke skad trær når du skal finne ved til bålet – bruk tørre kvister som du finner på bakken.

5

VIS RESPEKT FOR DYR- OG FUGLELIV

Dyr og fugler er sårbare. Hold avstand, lukk grunder og sjekk ferdselsrestriksjoner for området du er i.

6

VIS HENSYN TIL ANDRE

Det er mange som er ute på tur og er glade i naturen. Enten du trener eller bare er på søndagstur: Ta hensyn, og senk farten om det trengs.

Et samarbeid mellom flere foreninger og kommuner i Indre Østfold regionen.

Kulturminne	Kode	Navn
1		Tømt
2		Nordre Stange varde
3		Gaupesteinen
4		Lektene
5		Svensken
6		Steinbyfossen
7		Bronsealderrøyser Skåresota
8		Nestingen papirfabrikk/-farger
9		Trøgstad fort

Navn _____

Telefon _____

Epost _____

Skjemaet kan leveres inn ved innbyggertorgene/ servicetorgene i kommunene Skiptvet, Marker, Rakkestad eller Indre Østfold. Eller du kan levere det inn på DNT Indre Østfold sitt kontor i Haugomgata 20 i Askim. Innlevering må skje **innen 1. november**.

PREMIER

Selv om det er en premie i seg selv å gå på tur i den flotte regionen vår, vil vi trekke ut 3 vinnere blant de som har levert inn skjemaet/registrert besøkene sine på UT.no.

Besøk alle 9 turmålene, og vær med i trekningen av:

- Gavekort på Intersport
- Hytteovernatting på en av DNT Indre Østfold sine hytter
- En samling av friluftsbøker fra regionen

